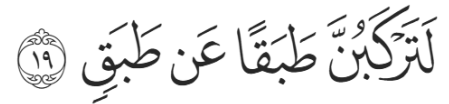

DE MENS ALS LAPPENDEKEN

Serie De nieuwe mens

“Jullie zullen zeker overgaan van fase naar fase”, stelt de Koran.

De mens is dus nooit af. De mens is nooit volmaakt. We doorlopen voortdurend stadia van groei, aftakeling en transformatie. Psychologen en predikanten onderscheiden in de regel twee dimensies in ons leven: onze fysieke staat en onze geestelijke staat.

De fysieke dimensie is vrij duidelijk: het gaat over de ontwikkeling van ons lichaam. In een traditioneel scenario veranderen we van baby – naar kleuter – naar puber – naar jongvolwassene – naar volwassene – naar oudere – naar bejaarde en dan stopt op een gegeven moment ons hart met kloppen. De fasen gaan vloeiend in elkaar over. Soms kijken we in de spiegel en zeggen we: “sinds wanneer ben ik zo grijs?” of we merken dat die trap naar zolder opeens best wel intimiderend overkomt. Dan filosoferen we over wat we niet meer kunnen en besluiten we onszelf opnieuw uit te vinden. De een gaat driftig sporten. De ander gaat letten op zijn dieet. De een zegt zijn baan op vanwege de ongezonde stress op zijn lichaam en de ander begint een nieuwe liefdesrelatie om zichzelf weer jong te voelen. We hopen dat we op een gegeven moment ‘herboren worden’ door in te grijpen in de fysieke staat van ons lichaam. We hopen een nieuw mens te worden. Ik geloof daar niet in.

De tweede dimensie in ons leven is de *geestelijke dimensie*. Wij allen in deze zaal ervaren die dimensie als wezenlijk, anders zouden we vandaag niet in deze kerk samenkomen. De geest ontwikkelt zich – net als het lichaam ook. Normaal gesproken veranderen we van niet-wetend – naar verwonderd – naar onderzoekend – naar spiritueel – naar belijdend – naar wetend – naar uliem godsbesef – en dan stopt op een gegeven moment ons hart met kloppen.

De fasen gaan vloeiend in elkaar over. Soms kijken we naar onze boekenkast en zeggen we “wat heb ik eigenlijk aan al die boeken gehad, aangezien ik nog steeds twijfel of ik in de hemel terechtkom?” of we merken dat die gang naar de kerk op zondag opeens best wel intimiderend overkomt. Dan bidden we al dan niet tot God en besluiten we onszelf opnieuw uit te vinden. De een sluit zich aan bij een nieuwe kerk. De ander begint een retraitecentrum en schrijft boeken, turend over de grasweiden of over de zee. We hopen dat we op een gegeven moment ‘herboren worden’ door in te grijpen in de geestelijke staat van onze ziel. We hopen een nieuw mens te worden. Ik geloof ook daar niet in.

Er is - naast de fysieke en geestelijke staat – nog een derde staat. De staat van het hart. We spreken vaak over ons hart. We zeggen “dat is iemand met een goed hart”. Of: “hij heeft hart voor de zaak”. En: “hoe kun je zo harteloos zijn?” We zijn niet onder de indruk van iemand die zegt: “Ik kan nu 3x verder hardlopen dan een jaar geleden!”. We zijn ook niet onder de indruk van iemand die zegt: “Ik heb nog nooit een kerkdienst gemist!” We raken daarentegen wél onder de indruk van iemand die zegt dat zijn hart verlangt naar de geliefde die hij voor het slapen gaan niet meer kan knuffelen, omdat diegene hem ontvallen is. We luisteren met aandacht als iemand zegt dat eenzaamheid hem meer pijn doet dan leven. Je kunt kerngezond zijn qua lichaam, of een geweldig religieus persoon zijn qua geest, maar de staat van je hart bepaalt of je daadwerkelijk stervende bent of levende.

Daarom zegt de Koran: “Jullie zullen zeker overgaan van fase naar fase.” Jullie hart zal zeker overgaan van fase naar fase. Er zijn vele wijze uitspraken te vinden in mijn traditie – en in elke andere traditie – over het hart:

- “Wees zachtmoedig voor mensenharten, want wanneer ze tot iets gedwongen worden, worden ze blind.”
- “Wat je in je hart verbergt, verschijnt in je ogen.”
- “Niets doet een goede ziel en een vriendelijk hart meer pijn dan te leven te midden van mensen die het niet kunnen begrijpen.”

Deze uitspraken hebben een gemene deler: ze gaan over de relaties tussen mensen. Hoe mensen onderling met elkaar omgaan bepaalt de lichtvoetigheid of de zwaarmoedigheid van je hart. Onze ontmoetingen worden gekleurd door onze ogen en ons hart. Als kosmisch echtpaar bepalen ze of we ons veilig bij iemand voelen of niet. Of we het goede willen doen, of het kwade. Of we een offer voor de ander willen brengen of alleen aan onszelf denken.

Ik deel graag drie anekdotes uit mijn persoonlijke leven ter illustratie.

Juffrouw Emmy

Als invalide kind bracht ik mijn eerste schooljaren door in het bijzonder onderwijs. Mijn hersenen werkten prima, maar ik was verlegen en zat in een rolstoel. In de klas zaten kinderen met het Downsyndroom, en er waren kinderen bij die diverse ledematen misten. Alle afwijkingen zag ik van nabij. Ik sprak weinig, want ik wilde niet slimmer overkomen dan mijn klasgenootjes. Tot mijn juffrouw ontdekte dat mijn tekeningen veel gedetailleerder waren dan die van mijn maatjes in de klas. Ze organiseerde een IQ-test en het bleek dat ik gewoon mee kon doen met het reguliere ‘normale’ onderwijs. Mijn ouders wilden daar niet van weten, want die zagen mij alleen als een gehandicapt zorgkind. Maar de juffrouw zette door en sprak mijn ouders streng toe en zij zorgde voor mijn ‘transfer’.

Zij heet juffrouw Emmy, en precies 40 jaar later kwam ik haar tegen tijdens een lezing die ik in Twente gaf. Zij zag mijn naam in de plaatselijke krant en moest huilen toen ze zag dat ik niet meer in een rolstoel zat, maar gewoon kon lopen met krukken. Ik huilde ook en op slag was ik weer dat kleine 7-jarige kind dat leerde wat dankbaarheid was.

De juffrouw leerde mijn hart: wees trots op wat je kunt, geef vertrouwen en leun op anderen.

De non in Parijs

Toen ik net 18 jaar was, wankelde ik tussen twee culturen: de Turkse en de Nederlandse. Op school leefde ik een seculier leven, thuis een islamitisch leven. Het waren twee botsende leefwerelden, de een niet beter dan de ander, maar niet altijd met elkaar te rijmen. Het leidde tot een identiteitscrisis. Was ik nu Turks of Nederlands? Seculier of islamitisch? Ik wist het niet en werd depressief, bijna schizofreen.

Ik reisde met mijn auto naar de Kanaaleilanden Jersey en Guernsey: wist ik veel dat dat belastingparadijzen waren. Het verblijf draaide uit op een mislukking – ik kon de eenzaamheid niet verdragen en na 6 nachten besloot ik in alle somberheid terug te keren naar huis. Ten zuiden van Parijs moest ik vanwege wegwerkzaamheden van de snelweg af. Ik raakte verdwaald en de diverse donkere landweggetjes leidden mij naar een doodlopende weg. Doorrijden zou betekenen dat ik 5 meter naar beneden zou storten.

In mijn ultieme moment van depressie en identiteitscrisis eindigde ik letterlijk op een fysieke doodlopende weg. En juist op dat moment verscheen er in de verte een ander voertuig en parkeerde naast die van mij: doodsbang staarde ik in de koplampen van die auto. Godzijdank bleek het geen beul, maar een non te zijn. Een non! Zij wist dat er veel toeristen verdwaald raakten dankzij die wegwerkzaamheden en besloot een week lang haar nachtrust te offeren om mensen zoals ik op weg te helpen. Ik was diep geroerd!

De non leerde mijn hart: het gaat er niet om wat je gelooft, maar om wat er uit je handen komt. Dat is wat jou maakt tot mens

De projectleider

Toen ik als verkeerskundige bij Rijkswaterstaat werkte aan de plannen voor de verbreding van de A9 Gaasperdammerweg, hadden we net meegemaakt dat vliegtuigen zich in de Twin Towers in New York boorden. De tafereel zijn niet meer uit ons geheugen te wissen. Op een dag legde de projectleider de vergadering stil en rolde hij de plankaart van de A9 op. Wij dachten als projectteam dat het tijd was voor een pauze, maar de projectleider richtte zich op dat moment tot mij: "Enis, kun jij vertellen over de aanslagen op de Twin Towers?" Ik dacht dat het een grap was. Hij ging verder: "Is islam terrorisme? Waarom hebben vrouwen in Afghanistan geen vrijheid? Wat zegt de Koran over democratie?" Ik besepte dat het serieuze vragen waren en ik lachte er een beetje omheen. Ik zei dat ik niet zoveel afwist van wat er in New York gebeurde. "Maar jij bent toch moslim?", probeerde de projectleider het nog een keer. Die avond sliep ik slecht. Niet veel later zou het zogenaamde islamdebat in alle hevigheid losbarsten en ik werd soms verpletterd door de vele vooroordelen. Ik had er mee te dealen. De hoeveelheid haat, de vijandigheid, de discriminatie van meisjes met een hoofddoek, maakt ik van nabij mee, en mijn hoop op dialoog maakte stukje bij beetje plaats voor afkerigheid van dialoog.

De projectleider leerde mijn hart: wantrouw mensen. Kijk uit en maak je hart harder. Niet als steen, maar laat niet iedereen toe. Pas op met de interreligieuze dialoog of met jouw spreekbeurten. Ik heb inmiddels vele krassen op mijn ziel – en die littekens kun je niet zomaar wegwassen. Maar door weer een andere ontmoeting sta ik hier toch – met volle overtuiging.

3 anekdotes: 3 emoties. Ze zijn niet goed of fout, niet wenselijk of onwenselijk. Ze zijn onderdeel van mijn hart geworden en ik draag ze met me mee of ik wil of niet. Ik nodig een ieder uit om te bedenken welke mensen jullie hebben gevormd en hoe je die ontmoetingen tot op de dag vandaag met je meedraagt.

Ik rond af.

Mattheus 18 gaat over rechtspreken wanneer een broeder of zuster jou onrecht aandoet. Ik vind deze passage inspirerend: *"Als twee van jullie hier op aarde eensgezind om iets vragen, wat het ook is, dan zal mijn Vader in de hemel het voor hen laten gebeuren. Want waar twee of drie mensen in mijn naam samen zijn, ben Ik in hun midden."*

God is te vinden in de relaties tussen mensen. In de ervaringen die we met elkaar delen. In de pijn die we elkaar aandoen is er een kans om te vergeven. In de vreugde die we elkaar schenken is er een kans om dankbaar te zijn. Het hart is een lappendeken van emoties. Sommige naden van dat lappendeken zitten los, dat zijn de mensen die ons kwetsen en ons levensritme verstoren. Andere naden houden de lappen stevig bij elkaar, dat zijn de mensen bij wie ons hart tot rust komt.

De stadia van het hart zijn niet lineair en eindigen niet in een gedroomde verlossing. Onze lichamelijke áchteruitgang komt ook niet altijd overeen met een verwachte geestelijke vóóruitgang. En op het einde stopt het hart met kloppen. Maar juist op dát moment is het hart herboren – de nieuwe mens is af. Hij hoeft er niet meer voor de anderen te zijn en heeft op een absoluut unieke manier een leven geleid. Hij keert terug tot God en vertelt over de unieke lappendeken van zijn leven.

Maar de nieuwe mens leeft ook op aarde voort: in de herinnering van anderen. Want Wie herinnerd wordt om Zijn hart, Die sterft nooit.

Enis Odaci